

Тони МИЛЕСКИ

УДК: 913(47:73):323(510)

ГЕОПОЛИТИЧКИ ВИЗИИ НА РУСИЈА И САД ЗА НАРОДНА РЕПУБЛИКА КИНА

Кратка содржина

Во трудот се анализираат геополитичките визији на Русија и САД кон Народна република Кина. Анализата е направена следејќи го историскиот контекст на политичките односи помеѓу Кина и Русија и Кина и САД. Состојбите кои се воочливи укажуваат дека и Русија и САД, преку преземените ангажмани и изградените позиции на Азискиот континент, се залагаат за зближување со Кина. Ваквиот практичен геополитички пристап и кај Русија и кај САД не соодветсвува со формалниот геополитички пристап во анализата на нивните односи.

Трудот дава слика за геополитичката визија на односите помеѓу Русија и Кина, од аспект на практичната и формалната геополитика, елаборирана преку теоријата за „Падот на Кина“ од Александар Дугин. Истиот пристап е применет и за геополитичките визији на САД кон Кина, насловен како „Стратегија за задржување“ преку геополитичките анализи на Збигњев Бжежжински и практичните геополитички акции на актуелната американска администрација.

Клучни зборови: ГЕОПОЛИТИЧКА ПОЛОЖБА, ФОРМАЛНА ГЕОПОЛИТИКА, ПРАКТИЧНА ГЕОПОЛИТИКА, СТРАТЕГИЈА, РУСИЈА, КИНА, САД.

Вовед

Кина со своето население од преку 1,3 милијарди претставува најстара постоечка цивилизација. Обединувањето на кинеските провинции се случува во периодот на воинствените кралства, помеѓу XI и III век пред новата ера. Во тој период овие воинствени кралства имале повеќезначаен карактер. Имено, тие претставувале збир на теоретски конфедерални држави кои во одредени периоди биле сојузници, додека во други војувале помеѓу себе. И покрај тоа, тие успеале да го одржат цивилизацискиот простор заради културните размени кои се пренесувале преку учените луѓе кои овозможиле интелектуално издигнување на древната кинеска мисла.

Последната фаза на кинеското обединување се одиграла во 221 година пред новата ера. Во тој период, кралот Ченг, успеал да ги освои сите други кралства и го основа царството Чин. Од ова име покасно се оформува името на Кина, во

арапскиот свет (Sin), во Русија (Китай) и во Европа (Chine на француски, China на англиски, германски и португалски и Cina на италијански). Освојувачот Ченг се прогласил за цар на сите Чени и пристапил кон уништување на културните разноличности во сопственото царство. Оваа фаза подоцна ќе ја доврши наредната династија Хан. Иако династијата на Ченг не успеала да го надживее, неговиот централизиран и автократски модел на владеење послужил како прототип на владеење за наредните династии кои имале пократки или подолги фази на раст, после кои следеле фази на слабеење. Од тогаш кинеската држава успеала да опстане преку владеењето на династиите Чин, Хан, Син, Цин, Танг, Сунг, Лиао, Јуан, Минг и Чинг. Во текот на своето постоење, Кина имала најголемо искушение во периодот на инвазијата на Монголите која траела во периодот помеѓу 1279 и 1368 година. Исто така, Манџурите кои биле дел од кинеската војска, успеале да дојдат на власт во 1644 година. Манџуриската династија Чинг се одржала на власт до пропастиот на царството во 1911 година. Царската власт во Кина била темелена врз основа на конфучизмот (Avijucki, 2009: 498). Конфучизмот се обраќа на она што е најдобро кај човекот, кој може да биде добар само доколку е образован. Тој длабоко ги почитува знаењето и образованието и апелира на добрата волја на секого. Доброто раководење со државата и благонаклоноста на надредените према подредените обезбедуваат општествен склад во сите сегменти на општеството, од државата до семејството. Оваа филозофија го зацврстила националното единство на големата Кина и станала „општествена религија на државата“. (Avijucki, 2009: 500).

Периодот на XIX век претставува период кога западните колонијални сили се обидуваат да извршат колонијализација на Кина. Особено активни во тој поглед биле британците кои имале силно развиена трговска размена со Кина која датирала уште од XVIII век. Најчесто продаван артикал на кинезите во тој период бил опиумот кој се произведувал во Индија. Во 1840 година кинескиот цар го затвора пазарот за опиум, поради што доаѓа до т.н. „опиумска војна“ помеѓу Велика Британија и Кина. По завршувањето на војната и договорот од Нинџанг во 1842 година, Британците добиле право од царската власт да отворат пет пристаништа: Хонг Конг, Сиамен, Фучоу, Нингбо и Шангај. Потоа се воспоставуваат колонии на кинескиот брег, Порт Артур, која најпрво ја контрорилара Русија, а потоа Јапонија. Веихаи и Хонг Конг, под контрола на Британија, Чингдао под контрола на Германија и Гуанџоу под контрола на Франција.

Во 1900 година доаѓа до Боксерското востание, кое претставува клучен момент за Кина. Боксерите биле членови на тајно друштво кое се занимавало со борилечка вештина слична на боксот. Востаниците прво се бореле против династијата Чинг, а потоа организирале бунт против западните сили. Како одговор на ова востание, формиран е т.н. експедиционен корпус од страна на Германија, Австроунгарија, САД, Франција, Италија, Јапонија, Велика Британија и Русија, после што востанието било задушено без милост.

Периодот кој следи, за Кина претставува период кој е окаратеризиран со голем број на немири и крајна слабост на централната власт. Како резултат на таа состојба, Јапонија успева да создаде марионетска држава – Манџукоку. Оваа

држава опстојувала на североистокот од Кина цели 14 години. Истовремено, во периодот од 1927 до 1949 година, Кина се соочува со граѓанска војна во која се судриле комунистите на Мао Цедунг и националистите на Чанг Кај Шек. При крајот на војната комунистите биле поддржани од Советскиот Сојуз, додека на единиците на Чанг Кај Шек отворена помош им пружиле Соединетите американски држави. Граѓанската војна завршува во октомври 1949 година со пораз на националистите кои пребегале на Тајван кој станува седиште на Република Кина чија територија била ограничена на тоа острово. На континенталниот дел, Мао Цедунг ја прогласува Народна република Кина која сепак неможела да се стекне со место стална членка на Советот за безбедност на ООН заради Република Кина – Тајван која таа позиција ја има од оснивањето на ООН во 1945 година па се до 1972 година. Во периодот потоа, до денешниот респектабилен економски подем на Кина, државата поминувала низ доста турбулентни периоди кои завршувале и со воени конфронтирања. Овие настани ќе бидат анализирани од аспект на Кинеските односи со Русија и САД, врз основа на кои се детерминирала и градела нивната геополитичка визија за Кина.

Руски погледи на геополитичката положба на Кина

Советскиот Сојуз имал силно влијание на Маова Кина. Со тек на време Кина станува периферен фронт на Студената војна, поради што Мао Цедунг постепено се ослободува од советската контрола и ја претвара Кина во самостоен актер на светското револуционерно движење. Пекинг, спротивно до директивите од својот советски поддржувач, во 1950 година пружа помош на Северна Кореја. После смртта на Стаљин во 1953 година, Мао одбива да ја прати линијата на дестаљинизацијата која ја дефинирал Хрушчов на Дваесеттиот конгрес на Комунистичката партија на СССР. Мао го обвинува Хрушчов за предавство на идеалите на светската револуција. Антагонизмите помеѓу Кина и СССР својата кулминација ја имаат во 1969 година кога избувнува кинеско – советски вооружен конфликт околу островите на реката Амур, кои ги контролирал СССР, а Кина настојувала да ги поврати. Овие спорови околу островцата на реката Амур за малку не предизвикале нуклеарен напад на СССР на Кина.

Со доаѓањето на Горбачов на власт во СССР се создаваат услови за подобрување на односите со Кина. На неговиот говор во Владивосток во 1986 година, потенцирано е дека Советскиот Сојуз, исто така, претставува азијска земја и дека Далечниот исток и регионот на Тихиот океан за СССР се од големо политичко и економско значење. Истовремено, Москва ја мотивира Монголија да биде повеќе кооперативна со Народна република Кина. (Evangelista, 1986). После тоа, во мај 1989 година Горбачов обзнанува дека советско-кинеските односи се целосно нормализирани. Таквиот чин го означил почетокот на затоплување на односите со Кина и отпочнување на преговорите за разграничување. Оваа политика ја следеле и идните руски претседатели Борис Јелцин и Владимир Путин. Во септември 1994 година при посетата на Џианг Цемин на Москва, потпишан е Договор за стратешко

партнерство. Договорот се ондесувал на започнување на решавањето на граничните проблеми и генерално зајакнување на билатералните врски помеѓу Русија и Кина. Со тоа започнува интензивна економска соработка, односно Кинеската армија започнува да се модернизира со помош на руски борбени системи. На Кинеско-Рускиот самит во Пекинг, во 1996 година претседателите на двете држави го потенцираат значењето за нивното зајакнато „стратегиско партнерство“. Исто така, во 1999 година биле потпишани преку 100 билатерални договори за економска соработка помеѓу руските и кинеските регионални авторитети. Како резултат на плодната соработка и поддршката на Кина, во 1998 година Русија се приклучува на АПЕК (Азиско пацифичка економска соработка). Фактор кој ја зацврсти релацијата Русија-Кина претставуваа и НАТО нападот на поранешна Југославија без одобрение на ООН, како и активностите на САД и американските сојузници на Средниот Исток. На самитот одржан во Москва во 2005 година двете држави потпишуваат декларација насловена како „меѓународниот поредок во 21-от век“. Со оваа декларација Русија и Кина се залагаат за создавање на полицентричен светски поредок. (Paramonov and Stokov, 2006).

Ваквата практична геополитика на Русија кон Кина, сепак се разликува од формалната геополитика. Како показател кој јасно укажува кои се всушност геополитичките интереси на Русија кон Кина ќе послужи интерпретацијата на геополитичката теорија за „Падот на Кина“ на Александар Дугин.

„Падот на Кина“ според Александар Дугин

Според Александар Дугин, Кина отсекогаш имала двојна геополитика. Таа од една страна припаѓа на „римланд“, „крајбрежна зона“ на Тихиот Океан од неговата источна страна, а од друга страна никогаш не станала теласократија¹, односно отсекогаш се ориентирала кон континенталните архетипови. Од тие причини, вообичаено Кина се нарекува „Централна империја“. Дугин, потенцира дека за Кина значително покорисни се контактите со Западот отколку со Русија, која нема можности да придонесува за тенолошкиот развој на Кина. Опасностите за Русија, геополитички анализирани, доаѓаат од енормниот демографски растеж на Кина и проблемот околу Казахстан и Сибир кои претставуваат т.н. „слободни територии“ затоа што се речиси ненаселени. Тоа значи, Кина претставува опасност за Русија од две причини. Како геополитички стожер за атлантизмот и сама по себе како земја со зголемена демографска густина во потрага по слободни ненаселени или слабо населени простори. Покрај тоа, Кина поседува затворена расно-културна самосвест и во одредени историски периоди никогаш не учествувала во изградбата на евро-азискиот континент.

Сите овие сознанија ја прават Кина потенцијален геополитички противник за Русија на Исток и на Југ. Оттука, насоките на делување на Русија треба да бидат

¹ Теласократија претставува поморска моќ. Терминот претставува спротивност на телурократијата (копнената моќ). Преку двата термина се објаснува двојноста на географската (геополитичката) детерминираност на планетата.

насочени кон југ, за да се создаде што е можно поширока „погранична зона“. Концептот за Евроазија во перспектива своето влијание, според Дугин, мора да го прошири до Индокина. Истовремено, се напоменува дека таквото предвидување е скоро невозможно заради малата веројатност дека може да се постигне со взаемно корисно сојузништво. Целата своја теорија Дугин ја темели на процесот на геополитичко распарчување на Кина, односно провоцирање на територијална дезинтеграција, распарчување, политичко-административна прераспределба на државата. Акцентот е поставен на одвојување на севернокинеските подрачја од јужните. Геополитичката анализа ќе укаже на добри основи за ваквите ставови. Имено, Северозападот на Кина го завзема Ксинџанг, древна земја со долга историја на политичка автонија. (Дугин, 2004). Во оваа област живеат 17 милиони жители и областа е поделена на две целини. Во првата живеат Хан Кинези кои зборуваат кинески јазик и сочинуваат 40,6% од населението. Втората целина ја опфаќаат дваесетина муслимански народи, меѓу кои осум милиони Ујгури, кои претставуваат мнозинство помеѓу нив. Кинеското царство во 1795 година ја анкетира ујгурската покраина и ја нарекува Ксинџанг (нова граница на кинески). Помеѓу 1911 година и 1944 година, Ксинџанг го контролирале Русија и Велика Британија. Во 1944 година е прогласена Република Источен Туркестан, додека во 1949 година Кинеската војска го окупираше регионот. Од 1949 година, Пекинг организирано спроведува масовно населување со Хан Кинези на тој регион. Застапеноста на Хан Кинезите во 1949 година изнесувала само 6%, додека во 2002 година тој процент се зголемил на 40,6%. Ваквиот прилив е особено забележителен во главниот град на регионот, Урумчи каде што застапеноста на Хан Кинезите во 1998 година изнесувала 75%, додека во 2001 година пораснал на 95%. Отпорот на Ујгурите полека прераснал во герилско војување, што предизвикало Пекинг да придвижи големи кампањи за репресија и чистење на герилците. Од 2001 година Пекинг се обидува да докаже дека ујгурското сепаратистичко движење е поврзано со Ал Каеда. (Avijucki, 2009).

Јужно од Ксинџанг се наоѓа Тибет, тампон зона помеѓу Кина и Индија. Нетрпеливоста помеѓу Тибет и Кина има своја историја која е испреплетена со бројни запоседнувања и ослободувања на Тибет. Имено, во 1903 година од Индија доаѓа британска единица која имала мисија да отвори неколку тибетански градови за прекугранична трговија. Во 1908 година британците ја напуштаат Ласа и веќе во 1910 година Кина повторно воспоставува контрола над Тибет. Во 1912 година тибетанците со помош на Британија ги протеруваат кинезите. Кина во 1929 година ја признава независноста на Далај-лама. Таквата состојба се одржува во текот на целата кинеска граѓанска војна, а во 1950 година Мао Цедунг го прогласува Тибет како составен дел од комунистичка Кина. Наредната година кинеската армија го окупира Тибет, а Далај-лама пребегнува во Индија. Во 1959 година убиени се 10.000 бунтовници во Тибет, додека во 1966 година како резултат на репресивната политика за предизвикување сиромаштија и глад кај тибетанците од глад умираат 70.000 луѓе. (Avijucki, 2009).

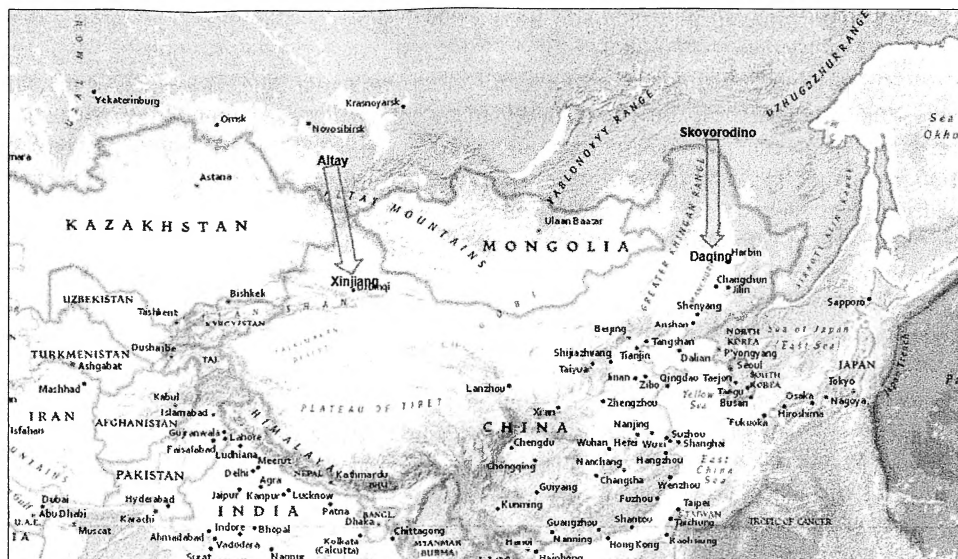
Според Дугин, Русија е активно геополитички заинтересирана за сепаратизмот на Тибет. Ваквите насоки се должат на проценките дека кинескиот

геополитички продор на север кон Казахстан и Западен Сибир е невозможен без контрола на Ксинџанг и Тибет.

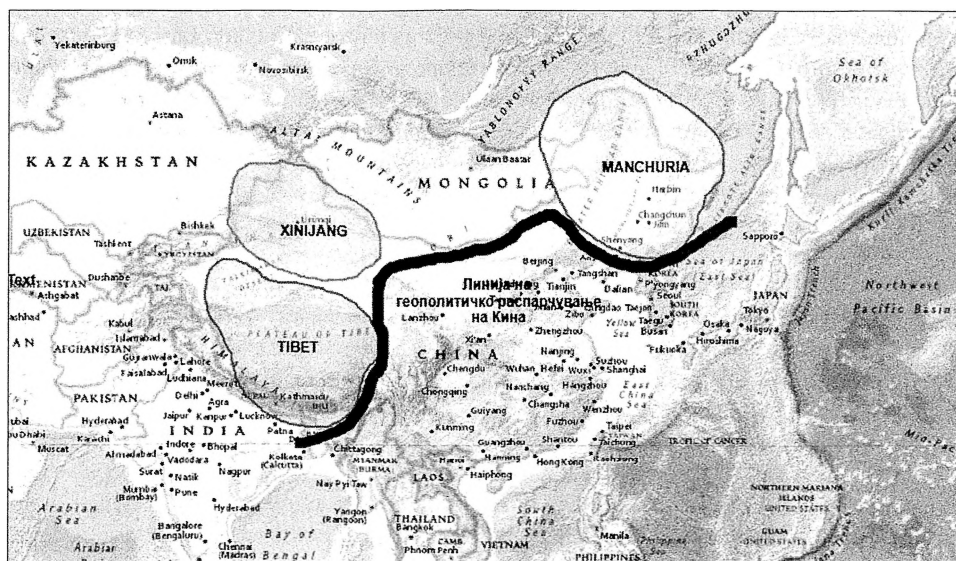
Источно од овие области се наоѓа Монголија која претставува стратегиски сојузник на Русија. Во овој регион Русија води проактивна политика во насока на спречување на јакнење на прокинеските фактори во монголската политика. Конфигурацијата на теренот, степски пространства и пустини извонредно ја заштитуваат територијата на Јужен Сибир од Кинеско продирање. Последна зона на интерес за Русија претставува Манџурија која се наоѓа на североисток од Кина. И на овој простор опстојувале древни држави со традиционална политичка независност. Свое геополитичко влијание за продор во Кина на овој простор пројавува Јапонија. Руските позиции се во насока на поддршка на Јапонија која би можела да претставува потенцијален геополитички сојузник во Евроазија.

Линијата Тибет-Ксинџанг-Монголија-Манџурија претставува зона на заштита на Русија. Влијанието и контролата на таа линија Русија настојува да ја оствари и одржи со помош на Индија и Јапонија како и со локалното население. Дугин нагласува дека Русија мора да ја потисне Кина кон југ и како геополитичка компензација да и понуди развој по оската север-југ во јужен правец кон Индокина, Филипини, Индонезија и Австралија. (Дугин, 2004: 317).

Најновите геополитички ангажмани на Русија се поистоветуваат со нејзината енергетската геополитика. Новиот гасовод од Сковородино до Дачинг всушност поминува низ далечниот кинески исток (Манџурија), додека Алтаи гасоводот кој е предложен од Руската академија на науки е понуден како алтернатива на комплицираната северна рута на тој гасовод. Алтаи гасоводот треба да стане оперативен најрано во 2015, односно најдоцна до 2016 година, завршува во Ксинџанг, и е првенствено наменет за снабдување со природен гас на Ујгурите. Гасоводот е проектиран да транспортира околу 30 милијарди метри кубни природен гас. Со ваквите чекори се зајакнува руската позиција на тие простори (Korzhubaev, 2011).

Карта бр.1 Влез на рускиот природен гас во Кина

Карта бр.2 Линија на геополитичко распарчување на Кина според Александар Дугин

Геополитички визији на САД за Кина: историскиот контекст на нивните односи

Односите помеѓу Кина и САД имаат свои корени од 1844 година, односно од Договорот во Ванг хиа. Помеѓу другото, Договорот се однесувал на фиксни трговски тарифи, овозможување на американските граѓани да градат цркви и болници во одредени кинески градови, а било утврдено и правото на американците да неможе да им се суди во кинески судови (наместо тоа, тие ќе бидат судени во американските конзуларни претставништва).

Во почетокот на 1937 година Кина и Јапонија влегуваат во Втората Кинеско-јапонска војна. Ова било продолжение на Првата Кинеско-јапонска војна од 1895 година. И двете војни се поврзани со значењето на Корејскиот полуостров и богатата со ресурси Манџурија. Американците се инволвираат во војната со почетокот на Втората светска војна, кога Јапонија ја напаѓа поморската база Перл Харбур, на страната на Кина. Конфликтот завршува истовремено со завршувањето на Втората светска војна, односно со капитулацијата на Јапонија во 1945 година. Во периодот на Корејската војна од 1950 до 1953 година, двете држави, Кина и САД влегуваат во конфликтот и даваат поддршка на Северна односно на Јужна Кореја.

Периодот по дивергенцијата на односите помеѓу Кина и Советскиот сојуз, отвори простор за ново геополитичко редефинирање на позициите на Кина, Советскиот Сојуз и САД. После тајната мисија на Хенри Кисинџер во 1971 година и посетата која се реализирала во наредната година на американскиот претседател Никсон на комунистичка Кина, настапува период на промена на односите помеѓу Кина и САД. Дипломатски односи двете држави воспоставуваат во 1979 година после што САД ја затвораат својата амбасада на Тајван и го признаваат постоењето на една и неделлива Кина. Сепак, САД ја гарантирале безбедноста на Тајпеј доколку Кина направи обид за инвазија на островот.

Современите состојби укажуваат дека еден од најважните предизвици со кои се соочува САД на почетокот на 21 век претставува управувањето со големиот подем на Кина. Кина отсекогаш претставувала една од најважните држави во меѓународниот систем, првенствено заради големата територија, огромните ресурси и многубројната популација. Иако, со релативно слаба моќ во текот на модерната ера, значењето на Кина за меѓународната политика драматично се зголемува од 1978 година, кога реформите на пазарот иницирани од стана на Денг Ксијаопинг овозможиле трансформација на латентниот потенцијал во вистинска моќ, како на Азискиот континент така и на глобалната арена.

Следно заладување на односите помеѓу двете држави се случува во 1989 година после демократските протести на плоштадот Тиананмен. Протестите биле главно организирани од студентите кои одбивале да се повлечат од плоштадот се додека нивните барања за реформи не се исполнат. Исто така, односите помеѓу Кина и САД биле сериозно нарушени и во 1999 година со НАТО интервенцијата во поранешна Југославија и бомбардирањето на кинеската амбасада. Таквиот настан предизвикал масовни анти-американски протести ширум Кина. Најнасилни

протести биле евидентирани во градот Ченгду каде што протестантите го запалиле американскиот конзулат.

Од економска гледна точка, подемот на Кина генерира голем спектар на аналитички премиси и предизвикува голем геополитички и геоекономски интерес, особено за САД, кој претставува еден од главните фактори во одржување и креирање на меѓународниот систем во периодот после Втората светска војна. Поконкретно, Кина се набљудува како еден од потенцијалните фактори кои можат да ја загрозат националната безбедност на САД. Ваквите анализи произлегуваат од геостратегиското значење на Кина и растот на националните способности, етаблирањето на Кина во меѓународната заедница како и уникатните историски и културни фактори кои можат да ги влошат односите помеѓу Кина и САД на подолг период.

Големата територија на Кина и нејзината географска, геополитичка и геостратегиска положба и дава своевидни предиспозиции за прераснување во евроазиска континентална сила која директно граничи со Североисточна Азија, Југоисточна Азија, Јужна Азија, Централна Азија и Русија. Ваквите состојби предизвикуваат потенцијален проблем за глобалните и регионалните интереси на САД. Влијанието на Пекинг врз Евроазија е зголемено особено во последните две децении како резултат на економскиот раст и проширувањето и вклучувањето во глобалните економски и политички токови. Бруто домашниот производ на Кина се зголемил за три пати во последните две децении од дваесеттиот век, што според одредени аналитичари со просечен раст од околу 8% до 9% годишно во текот на следните 20 години, БДП на Кина ќе го надмине оној на САД. Според други аналитичари, вака определена временска рамка е преоптимистичка со оглед на последните падови во стапката на раст, како и азиската финансиска криза и домашната кинеска банкарска криза. Како и да е, дури и пониските стапки на раст за Кина, доколку се одржливи на подолг временски период, се повисоки од оние на САД и другите држави од западната хемисфера. Тоа значи прстигнувањето на БДП на САД нема да се елиминира, туку ќе се одложи за одреден временски период. (Swaine and Tellis, 2000).

САД и пацифичката геополитика за контрола на „мирољубивиот подем“ на Кина

Според Бжежински, за САД централен предизвик во наредниот период, односно во наредните неколку децении ќе претставува сопствената ревитализација преку промовирање на т.н. поголем „Запад“ и правилно „сместување“ на глобалниот кинески подем.

Улогата на САД во Азија треба да биде во насока на регионално стабилизирање и преземање на улогата на помирувач, улога која во 19 век и раниот 20 век ја имала Белика Британија. САД можат да им помогнат на азиските држави да ја избегнат борбата за регионална доминација преку посредување во конфликтите и неутрализирање на нерамнотежата помеѓу потенцијалните ривали.

Притоа, со особено внимание треба да се пристапува кон посебната историска и геополитичка улога на Кина во одржувањето на стабилност на Далечниот исток. Насоченоста и посветеноста на регионалниот дијалог со Кина ќе овозможи намалување на можностите за конфронтирање, а исто така благопријатно ќе влијае на односите помеѓу Кина и Јапонија или Кина и Индија, па дури и во одредени моменти на односите помеѓу Кина и Русија кои се конфронтираат околу ресурсите и независниот статус на централно азиските држави.

Бжежински напоменува, дека САД мора да препознаат дека повеќе нема да можат да ја одржуваат стабилноста на Азија како не-азиска сила, барем не со директна примена на американската воена моќ. Ваквите ставови со постапките на Администрацијата на Обама во последниот период, како превентивно распоредување на воена сила, се потврдуваат. Оттука, како водечки принцип во надворешната политика на САД во Азија треба да биде во насока на придржување кон обврските кои се однесуваат на Јапонија и Јужна Кореја, со цел да не бидат вовлечени во војна помеѓу азиските сили на копното. За успешно менаџирање на кинескиот подем, САД ќе мора да се наслонат и на Русија. (Brzezinski, 2011)

Ангажманот на Збигњев Бжежински околу нормализирањето на односите со Кина, датираат уште од тајната мисија во 1978 година. По налог на тогашниот претседател на САД, Џими Картер, Бжежински патува за Пекинг. Најновата иницијатива на Бжежински за хармонизирани односи со Кина, датира од 2009 година со промовирањето на т.н. партнерство на САД и Кина, означено како G2. (Brzezinski, 2009). Основните интенции на оваа иницијатива се контролирање на „мирољубивиот подем“ на Кина, за кој американците имаат поинакви видувања. Овие различни перцепции налагаат нивната надворешна политика да презема конкретни геополитички чекори.

Таквите конкретни чекори јасно се видливи во ангажманот на американската администрација, кои се во насока на „отворање“ на Кина. Во ноември 2011 година, на самитот на лидерите на Азиско-пацифичкиот регион на Хаваи, државниот секретар на САД, г-ѓа Хилари Клинтон во еден свој говор напоменува дека отворањето на Азискиот пазар е од исклучително значење за САД. Во говорот се потенцира дека Соединетите американски држави за државите од Пацифичкиот регион треба да бидат фокус на зголемените инвестиции. (Mcneill, 2011)

Ваквото стратегиско „отворање“, односно заобиколување на Кина се спроведува преку три чекори. Прво, постигнување договор со осум Азиски држави за т.н. Транс-азиско партнерство. Второ, распоредување на 2500 американски војници во северна Австралија, и трето, посетата на Клинтон на Бурма. (Locatelli, 2011).

САД заедно со осум држави од регионот на Пацификот (Австралија, Брунеи, Чиле, Малезија, Нов Зеланд, Перу, Сингапур и Виетнам) ги дефинираат контурите на нивното идно транс-пацифичко партнерство. Поконкретно, станува збор за договор за слободна трговија што треба да ја искористат 500 милиони потрошувачи од двете страни на Океанот. Во последен момент на овој договор се вклучува и Јапонија. Политичкото значење на овие активности се огледа во исклучувањето на Кина.

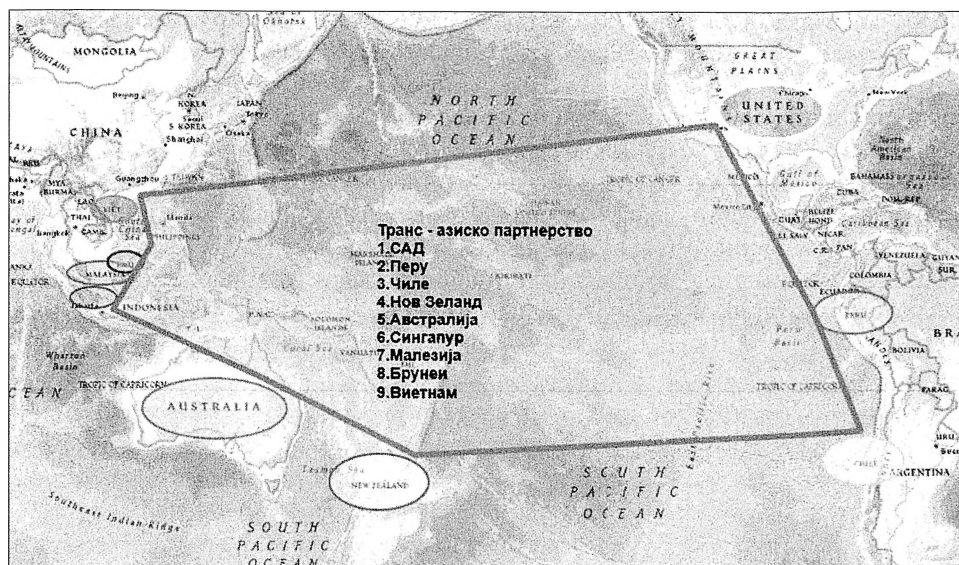
Неколку дена по склучувањето на Транс-пацифичкото партнерство, претседателот на САД, Барак Обама, најавува распоредување на 2500 американски војници во Дарвин, Северна Австралија. Исто така, била најавена и дополнителна соработка на двете армии. Слични активности САД, преземаат и со Сингапур и Виетнам. Истовремено со посетата на Обама на Австралија, државниот секретар на САД, Клинтон со посетата на Манила, ја реafirмирала силната билатерална воена соработка помеѓу САД и Филипините.

Паралелно со претходните активности, кон крајот на ноември 2011 година, Обама ја најавува историската посета на Државниот секретар на САД на Мјанмар, поранешна Бурма. Оваа посета била прва после цели 52 години. Поранешна Бурма се наоѓа под власт на воена хунта, која во последниот период покажува знаци на отвореност, што за САД претставува знак за нивна помала зависност од Кина. Однеодамна, Мјанмар суспендирале проект за изградба на брана од страна на Кина.

Кинеската позиција станува уште покомплексна во поглед на опкруженоста со сојузниците на Вашингтон. Имено, Австралискиот премиер Јулија Жилард е со намера да ја укине забраната за продажба на ураниум на Индија. Исто така, Индија е со намера за одржување на заеднички воени вежби со Јапонија во 2012 година. Кинеските авторитети реагираа на овие стратески поместувања на начин што ги потврдија своите воени вежби на Пацификот и од страна се обидуваат да ги оживеат разговорите за договорот за слободна трговија помеѓу Кина, Јапонија и Јужна Кореја, како противтежа на Транс-пацифичкото партнерство.

Дополнителен проблем за САД претставува податокот што Кина претставува најголем економски партнер на Иран. Основата на ваквото партнерство произлегува од изобилието на енергетски ресурси на Иран и зголемените енергетски потреби на Кина. Како резултат на тоа, двете држави формираат комитет за нафта и природен гас, со основна цел проширување и забрзување на нивната соработка на тоа поле. Само за илустрација, во мај 2011 година Кина потпишува билатерален договор со Иран вреден 20 милијарди долари за зголемување на билатералната соработка со иранскиот индустриски и рударски сектор. Истовремено лидерите на двете држави ги промовирале своите планови за дуплирање на нивната годишна билатерална трговија од сегашните 30-40 милијарди долари на 100 милијарди долари до 2016 година. (Harold and Nader: 2012).

Генерално, и покрај јавно декларираните ставови за добри односи, Кинеско-американските односи се базираат на голема взаемна недоверба. САД се сомневат дека кинескиот подем ќе биде „мирољубив“ како што официјално се претставува од страна на Кина. Кина од друга страна, чувствува потенцијална закана за нејзините национални интереси кои доаѓаат од страна на САД кога е во прашање Тајван, Тибет, човековите права, како и Јужното кинеско море. Двете држави повремено соработуваат на различни полиња, но последните три чекори на американската администрација по се изгледа го детерминираат новиот правец на американската стратегија за „задржување“ на Кина. (Locatelli, 2011)

Карта бр.3 Транс-азиско партнерство

Заклучок

Современите геополитички односи на азискиот континент и инволвираноста на Русија и САД, укажуваат дека геополитиката игра круцијална улога во дефинирањето на односите помеѓу триаголникот Русија-Кина-САД. Заедничко и за Русија и за САД, анализирајќи го историско-геополитичкиот контекст, претставува интенцијата за зближување и затоплување на односите со Кина. Иако, и практичните и формалните геополитички акции и анализи покажуваат дека всушност се работи за поинакви геополитички визии за развој на односите со Кина. Кај Русија „лебди“ оправданото стравување од преголемата демографска експанзија на кинеското население, со оглед на фактот што руските Југоисточни области кои граничат со Кина претставуваат ретко населени подрачја. Целокупниот руски геополитички ангажман е насочен кон спречување на евентуалното несакано мигрирање на кинеското население. Правецот на геополитичкиот ангажман на Русија е во јужен правец, преку контрола на кинеските северни области и формирање на т.н. линија на геополитичко „распарчување“ на Кина.

Во ситуацијата на САД, може да се детерминира голема недоверба кон големиот економски подем на Кина. Иако, кинеските авторитети таквиот подем ко интерпетираат како мирољубив. Главните сомнежи на САД, исто така, произлегуваат од интензивната и плодна соработка помеѓу Кина и Иран. Оттука, главните геополитички ангажмани се насочени кон контролирање на кинескиот подем и создавање балансирани односи помеѓу азиските регионални сили, со

силна поддршка на Јапонија и Јужна Кореја. Исто така, се зголемува превентивното распоредување на воени потенцијали на САД на австралискиот контитнент.

Генерално, можеме да заклучиме дека односите помеѓу трите највлијателни сили претставуваат интересен склоп на геополитичко и геоекономско надмудрување кое неретко низ историјата завршувало и со воени конфронтирања. Современиот геополитички пристап е далеку пософистициран и претежно базиран на геоекономските инструменти на геополитиката. Од тој аспект, правилното согледување на геополитичките тенденции на глобалната сцена, може во голема мерка да помогнат во позиционирањето на државите во било кој регионален геополитички контекст.

Литература

- Avijucki, V.** (2009) *Kontinentalne geopolitike*. Beograd: CLIO;
- Brzezinski, Z.** (2011) "As China Rises, A New U.S. Strategy". The Wall Street Journal. December 14, 2011. <http://online.wsj.com/article/SB10001424052970203413304577088881349304486.html> (посетен на 12.05.2012)
- Brzezinski, Z.** (2009) "The Group of Two that could change the world". The Financial Times. <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/d99369b8-e178-11dd-afa0-0000779fd2ac.html#axzz1usOmWqiC> (посетен на 14.05.2012)
- Дугин, А. (2004) *Основи геополитике 1. Геополитичка будућност Русије*. Зрењанин: Екопрес.
- Evangelista, M.** (1986) "The New Soviet Approach to Security". World Policy Journal, Vol. 3, No. 4, pp. 561-599. <http://falcon.arts.cornell.edu/mae10/New-Soviet-Approach-to-Security.pdf> (посетен на 09.05.2012);
- Harold, S., Nader, A.** (2012) "China and Iran: Economic, Political, and Military Relations". Occasional Paper. Santa Monica: RAND Corporation.
- Korzhubaev, A.** (2011) "Cooperation Between Russia and China in the Energy Sector Interests, Problems and Prospects". Oil&Gas Euroasia. (посетен на 09.05.2012);
- Locatelli, N.** (2011) "Obama and China: 21st Century containment in three moves". Heartland – Eurasian Review of Geopolitics. The 2 December 2011. <http://temi.repubblica.it/limes-heartland/obama-and-china-21st-century-containment-in-three-moves/1888> (посетен на 9.04.2012);
- McNeill, D.** (2011) "'The future belongs to Asia,' says Hillary Clinton". The Independent. The 12 November 2011. <http://www.independent.co.uk/news/business/news/the-future-belongs-to-asia-says-hillary-clinton-6261152.html> (посетен на 9.04.2012);
- Paramonov, V., Stokov, A.** (2006) "Russian-Chinese Relation: Past, Present & Future". Conflict Studies Research Centre. Russian Series 06/46E.
- Swain, M.D., Tellis, A.** (2000) *Interpreting China's Grand Strategy. Past, Present and Future*. Santa Monica: RAND Corporation.

Toni MILESKI

GEOPOLITICAL VISIONS OF RUSSIA AND THE UNITED STATES ABOUT THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA

Summary

This paper will analyze the geopolitical visions of Russia and the United States concerning the People's Republic of China. The analysis was made following the historical context of the political relations between China and Russia, and China and the U.S. The states that are visible show that Russia and the U.S., through the assumed engagements and developed positions on the Asian continent, are establishing rapprochement with China. This practical geopolitical approach of both Russia and the U.S., according to China, does not correlate with a formal geopolitical approach to the analysis of their relationship.

This paper portrays the geopolitical vision of the relations between Russia and China, in terms of practical and formal geopolitics, elaborated by the theory of "The Fall of China" by Alexander Dugin. The same approach is applied to the geopolitical visions of the United States for China, entitled "Strategy for Containment" by the geopolitical analyses of Zbigniew Brzezinski and the practical geopolitical actions of the current U.S. administration.

Key words: *GEOPOLITICAL POSITION, FORMAL GEOPOLITICS, PRACTICAL GEOPOLITICS, STRATEGY, RUSSIA, CHINA, U.S.A.*